

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: DUMINECA.

Pretulu abonamentului:	Pretulu insertiunilor:	Correspondintiele se se adreseze la Redactiunea dela
Pentru Austro-Ungari'a pe anu . . . 5 fl.—cr.	Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu cam 150 cuvinte 3 fl., pana la 200 cuvinte 4 fl. si mai sus 5 fl. v. a.	„BISERIC'A si SCÓL'A“
Pentru „jum. anu 2 „ 50 „		Er banii de prenumeratiune la
Pentru Roman'i si strainetate pe an 14 franci „ j. a. 7 franci		TIPOGRAFIA DIECESANA in ARAD.

Sinodulu eparchialu aradanu.

Astadi s'a intrunitu sinodulu eparchialu alu diecesei Aradului in sessiune ordinaria.

Dupa seversirea santei liturgii, impreunata cu invocarea Spiritului santu, celebrata in biseric'a catedrala prin Pré Santi'a Sa, Parintele Episcopu diecesanu Ioan Metianu, asistatu de parintii protosinceli Ieroteiu Belesiu si Iosif Goldisiu, parintii protopresviteri Elia Mog'a si Petru Suci, parintii ieromonachi Augustin Hamsea si Vasiliu Mangra si parintele protodiaconu Ignatiu Pap — intranindu-se deputatii sinodali presenti in sal'a institutului pedagogico-teologicu Pré Santi'a Sa, Parintele Episcopu Ioan Metianu denu-mesce de notari in modu provisoriu dintre deputatii cei mai teneri pre dnii: Vasiliu Mangr'a, Ignatiu Pap din cleru, si dintre mireni pre dnii: Dr. Nicolau Oncu, Dr. Demetriu Selcelean, Silviu Suci si Dr. Iuliu Bonciu, — si dupace la apelulu nominalu respundu 46 deputati presenti, cari si-presentéza credentionalele — Pré Santi'a Sa cetesce urmatoriulu cuventu de deschidere:

„Christos a inviat Domnilor deputati!

Cu mare bucuria Ve salut si la inceputulu acestei sessiuni sinodale Domnilor deputati, Ve salut din inima cá pre cei impreuna lucratori cu mine in vi'a Domnului, avend firm'a sperantia ca si in cursul acestui period Vi Vetii implini cu devotamentu chiamarea Domnielor Vóstre.

Suntem la inceputul unui nou period al vietii si activitatii sinodali, de care se bucura sant'a nóstra biseric'a, Domnilor deputati; deci me simtescu ferice ca si in acest period afflu intre Domniele Vóstre, — cu putiene esceptiuni, — mai pre toti acei fii demni ai diecesei nóstre aradane, cu cari de 10 ani incóce, am conlucrat impreuna, la posibil'a regenerare a acestei diecesei; ér daca totusi ved si lipsind dela acest sinod pre unii dintre vechii nostrii conlucratori, nutrescu speran-

ti'a ca cei ce se infatiseza acum pentru prim'a-óra intre noi, vor fi tot atát de bani si zelosi conlucratori in vi'a Domnului.

La acest sinod se implinescu 10 ani Domnilor deputati, de cand banul Dumnedieu, carele conduce destinele omului, prin sinodul diecesan din 1875, m'a chemat la inalt'a demnitate archierésca, si la conducerea acestei diecesei de Dumnedieu binecuvantate. Sant asia dar 10 ani, Domnilor deputati, de cand am conlucrat si conlucru cu Domniele Vóstre in vi'a Domnului.

Dupa un asemenea restimpu indelungat, eu unul detoriu sum a multiemí lui Dumnedieu pentru tóte binefacerile sale spre mine, ér dupa aceea datori suntem, Domnilor deputati, in consciinti'a chiamarii nóstre, a dá séma de rezultatele activitatii nóstre din trecut, atát fatia de alegatorii nostrii, cât si fatia de publicul nostru, pentrucá se oferim tuturor ocaziune a cunoşce cât mai bine, nu numai rezultatele activitatii nóstre din deceniul trecut, dar si neajunsele, cu cari avuram a-ne luptá, si asia a-se pronuncia asupra nóstra; ér pentruca pronunsierea se póta fi cât mai justa, datori suntem Domnilor deputati a aminti macar numai câteva si din neajunsele, ce am intempinat in lucrarile nóstre.

Desti sinodalitatea nóstra datéza dela 1870, cand s'au intrunit prim'a data sínódele nóstre eparchiali pe bas'a statutului organic, totusi greutatile inceputului si lips'a medilóceloru de o parte, apoi cele 2 schimbári in scaunul episcopesc al Aradului, intre anii 1872—1874 de alta parte, n'au permis a se face ceva inbunatatiri mai insemnate in starea de mai nainte a diecesei: astfelu dar, — precum se scie, — pana la 1875, cand fú alegerea si introducerea mea in scaunul archierescu, dieces'a luptá cu o multime de neajunsuri.

Dintre tóte acele neajunsuri, de aici din centru, nu voiu aminti decât starea cea neglésa a

institutului nostru pedagogico-teologic, singurul nostru institut superior de cultura in diecesa, focolariul, din care au a iesi preotii si invetiatorii nostrii, luminatorii si conducatorii poporului nostru, spunendu Ve Domnilor deputati, cumca nici acestu institut nu era in stare corespundietoria.

Despartiamantul pedagogic — se adapostea intr'o casa vechia apröpe ruinata, donata diecesei de fericitul Sava Arsiciu, curend dupa infiintarea preparandiei, (1812) era obiectele de invetiament le propuneau 2 profesori si 1 catechet, toti barbati distinsi, dar inbetraniti in serviciu cu lefa de cate 3—400fl. pe an. Din asemenea cause acel institut in 2 renduri fu si admoniat de guvern, si consistoriul provocat al readuce in stare corespundietöre.

Despartiamantul teologic stá si mai reu, cáci n'avea nici macar localul seu propriu, era prelegerile se tieneau in locale streine inchiriate dela privati. La acest despartiament erau numai 2 profesori, cu asemenea lefi slabe cá si cei dela preparandia, cari profesori inse mai aveau si alte ocupatiuni.

Din afara, din diecesa erasi nu voiu aminti multele neajunsuri, ci voiu spune numai cá nu erau nici scoli, nici invetiatori deajunsu, dar nici dotatiunea corespunzetöre, precum nu sunt nici astadi chiar preste tot, era scöle de fetitie numai un'a in tota dieces'a.

De asemenea neajunsuri cuprinsa fiind dieces'a la 1875, cand fuseiu eu introdus in scaunul episcopesc, grigea mea principala si a nötra, a tuturor, fu Domnilor deputati, a ne ocupá dupa putintia, cu delaturarea neajunsurilor, spre care scopu ni am concentrat activitatea, asupra urmatoarelor intreprinderi mai intetitore.

1.

Avend in vedere chiamarea nötra principala : de a conlucrá dupa putintia la ridicarea clerului si poporului, biseric'a nötra cea viua, in cultura morala-religiösa, si prin acést'a la perfectiune, scopul suprem al omului; dar considerand ca acést'a numai prin preoti si invetiatori buni se póte ajunge, era asemenea preoti si invetiatori buni numai intr'un institut pedagogico-teologic corespundietoriu cerintielor timpului se pot educá: inca in sinodul din 1875, in care s'a indeplinit si introducerea mea in scaunul episcopesc, ne am intieles Domnilor deputati, a cladí un institut pedagogico-teologic corespundietoriu, ceea ce cu ajutoriul lui Dumnedieu, tot in acelasi an s'a si realizat, parte din unele fonduri disponibile, parte din colecte benevole in diecesa. Intieleg institutul acést'a, in care ne aflam de presinte, si care ne a costat 35,000 fl.

2

In urmatoriul an 1876, fiind lipsa a se pro-

vedea acel institut si cu profesorii trebuinciosi, si preste acést'a fiind lipsa a ridicá si preparandi'a nötra la nivelul preparandielor de stat: am inmultit cursurile preparandiali dela 2 cum erau mai nainte, la 3, era posturile de profesori dela 3 la 5, dupa cum prescrie legea statului. De asemenea am inmultit si posturile profesorilor de teologie dela 2 la 3, era mai tardiu la 4 precum sunt astadi. Am pus la cale pensionarea profesorilor emeriti, si inlocuirea lor cu altii noi, si in fine am ameliorat lefii dela 3—400 fl, mai antaiu la 600fl., era mai in urma la 900fl. si 1000fl. cum sunt de presinte.

3.

Desi in urm'a celor de sus ajunseram a avea si posturi si lefi mai corespundietöre, dar apoi ni lipsea trebuinciosul numer de profesori calificati; deci tot in 1876 ne veduram siliti a infiintá mai antaiu 2, era mai mai apoi 3 stipendii de cate 400 fl. pentru tinerii, cari s'ar pregatí pentru profesura pre la Universitáti in, si afara de patria.

4.

Dupa delaturarea neajunsurilor pana aci insirate, am intimpinat o mare lipsa de invetiatori in diecesa, de nu se putea acoperí din numerul cel scazut pana la 40 al elevilor de preparandie; astfel dar la anul 1877 am ajuns la infiintarea unui alumneu modest, deocamdata numai pentru 30 de elevi, care in decursul timpului s'a marit pana la 80 de elevi, precum este astadi, prevediuti cu quartir, vipt si cu alte trebuintie; mai remanend inca si acuma cate 30 de elevi afara de alumneu.

5.

Prevediead noi ca prin infiintarea alumneului se va acoperi numai in parte lips'a de invetiatori, era de alta parte esperiand ca fetitiile poporului nostru nu prea carceteza scölele de baieti: tot in 1877, am conceputu ideii infiintarii scölelor de fete separate de cele de baieti, aplicand pentru acele scöle numai invetiatoresc, cari prelanga obiectele de invetiamentu, se mai instrueze pe eleve, si in lucrul de mana, in economi'a casnica, si in cantu, cari tóte ambitioneaza fórté atát pre eleve cât si pre parintii lor, la invetiatura.

Pentru acoperirea lipsei de invetiatoresc am deschis si pentru femei 3 cursuri preparandiale, din cari pan acuma au iesitu preste 30 de invetiatoresc, si s'au infiintatu 18 scöle noue de fetitie in dieces'a nötra.

6.

Dupa terminarea acestor'a Domnilor deputati, avendu in vedere dotatiunea cea slaba si precaria a preotiei nöstre, a trebuitu se ne intörccem privirea si la ameliorarea acelei dotatiuni, cum si la ingrigirea de veduvele si orfanii preotilor;

astfeliu, — după ce pentru investitori există deja unu modest fond, tot în anul 1877, cu binevoitorul sprigin al sinodului de atunci, am înființat cunoscutul fond preotiescu, carele la finea anului expirat 1884 ajunse la suma de preste 80,000 fl, cu frumós'a mențiune de a ajutá acum la început numai pre preotii mai slab dotati, apoi pre veduvele si orfanii preotilor, ér după timpul, de a dotá pre toti preotii nostrii din intrég'a diecesa.

Acest fondu inca dela începutul lui în anul 1877 a ajutat după putintia pre multe veduve si orfani preotiesci, lipsiti de medilóce, precum ajuta si adí pre fórté multe veduve si orfani seraci.

7.

Tot în anul 1877 s'a delaturat si greutatile si pedecile, ce dela 1865 încóce, se opuneau devenirii fundatiunei Elen'a Ghiba Birta în administratiunea si posesiunea nóstra, si asia cu ajutoriulu lui Dumnedieu primirám si acea fundatiune, în suma de 51,000 fl. din a caroru interese se stipendíeza 12 tineri, cu câte 200fl. pre an.

8.

Vediendu-se ca si resiedinti'a episcopésca si cancelariile consistoriale, sunt în stare slaba si necorespunzetóre: în anul 1878 am cumperat cas'a vecina, si am adjustat'o de cancelarie consistoriale, ér în anulu urmatoriu 1879 am cladit de nou resiedinti'a episcopésca, precum se afla astadi.

9.

Tot în anul 1879 s'a înființat tipografi'a diecesana, pre care, — cum se scie, — am donat'o eu dela mine diecesei, si care prelanga alte servitii modeste, facute culturai si literaturai nóstre, de presinte mai dispune si de o avere de preste 12,000 fl.

10.

Abia implinite cumva aceste lipse Domnilor deputati, si se ivira altele tot atât de semtitóre, între cari érași lips'a de teneri de ajunsu pregatiti, pentru profesura la institutul nostru pedagogic-teologic, cum si pentru surescentia în cancelariile consistoriale, si la oficiile mai însemnate bisericesci, astfeliu pre langa cele 3 stipendii de mai înainte a trebuit se ne mai gandim si la alte ajutóre. Deci, în lipsa de medilóce, aflaram de bine inca la anulu 1880 a întreveni, mai antaiu la Inaltu Prea Santitul Archiepiscop si Metropolit al Bucovinei, Domnul Silvestru Andreeviciu Morariu, si la veneratul consistoriu, apoi la inaltele ministere de culte si instructiune din Budapest'a si Vien'a, si în urma chiar si la Majestatea S'a, prea gratiosul nostru Imperatu si Rege, pentru admiterea a 2 elevi din diecesa nóstra, în seminariul clerical din Cernautiu, pe pesele fondului religiosariu din Bucovin'a, ceea

ce din grati'a Majestatei Sale numai în 1883 am putut ajunge, cand apoi îndata am si trimis acolo 2 teneri de buna sperantia.

11.

În urm'a celor premise cu privire la stipendie cred se Vi fac o placere Domnilor deputati, aretandu-ve, ca precand dieces'a nóstra înainte cu 10 ani dispunea numai de un singur stipendiu de 120 fl. din fundatiunea Paffy, astadi dispune de urmatórele 22, si respective 26 de stipendie, si anume: 3 stipendii diecesane de câte 400 fl., 2 stipendie în seminariul din Cernautiu, 12 stipendie a 200 fl. din fundatiunea Birt'a, 2 stipendie a 120 fl. si a 400 fl. din fundatiunea Paffy, 2 stipendii a 120 fl. din fundatiunea Faur de Teiusiu, 1 stipendiu de 300 fl. din fundatiunea An'a Ebesfalvay, numai dilele trecute realizata, de tot dar 26 de stipendii.

Catra acestea mai vinu 4 stipendie facute de fericitul Schiffman din Banat-Comlosiu a 120 fl. pentru protopopiatul Banat-Comlosiului, de tot dara 26 de stipendie.

12.

Dupa tóte acestea simtiendu-se inca mai de mult lips'a unui Seminaru diecesan, pentru mai buna îngrijire si crestere a tinerimei nóstre preparandiali si clericali, inca în 1882 am întreveni în scris si în persóna la fericit'a baronésa Ifigeni'a Sina din Vien'a, pentru donarea intravilanului si a caselor densei, de aici, din strad'a Sina, spre acopulu unui seminaru. Întrevenirea acést'a intratát'a avú, pentru noi rezultat bun, încât fericit'a baronésa ni donà 1000 stengeni quadrati din fruntea intravilanului seu, ér casele si magazinul de langa acél'a, ni le vendù cu 18,500 fl. pretiul inventariului, cum le-a primit dens'a, din lasamentul fericitului ei sotiu.

13.

Procurand astfeliu locul dorit, a trebuit se ne gandim la medilócele pentru cladirea seminarului. Spre acest scop în vér'a anului 1883 am întreprins o colecta benevola în dieces'a, care ni-a dat rezultatul imbucuratoriu de 55,000 fl. Catra care mai întrebuintiandu-se si fondurile taselor II si III în suma de 12,000 fl. apoi fondul institutului pedagogic-teologic, cladit în 1875 de 6000 fl. si în fine mai luandu-se un imprumut cu amortisare de vre-o 25,000 fl. pe acelasi institut cladit în 1875, carele în urm'a cladirii noului seminaru, si asia, inca în vér'a acést'a se va transformá într'o casa de inchiriat, al carei venit se calculéza la circ'a 3000 fl. pe an: în Iulie anul trecut 1884, am început cladirea noului seminaru, carele asia cum se presinta înainte Domnilor Vóstre, în 1—2 luni cu ajutoriul lui Dumnedieu, va fi dejá predat destinatiunei lui.

14.

Tot in anul trecut 1884, s'au inceput si procesele de despartire ierarchica, ale comunelor noastre micste, aflate inca tot sub ierarchi'a serbésca; ér in decursul timpului s'au regulat, in mod satisfactoriu, si referintiele facia de monastirea nostra Hodosiu-Bodrog.

15.

Catra aceste rezultate mai insemnate, espuse pana aci, am a vi mai aduce la cunoscintia Domnilor deputati, ca avend eu in vedere si alte detoritie ale mele, mai in tot anul am intreprins câte un'a, doue visitatiuni canonice in diecesa, pentru câte un'a si dóne septemani, celebrand in fiecare di diminéti'a utreni'a in câte o comuna, dupa aceea pe la 10 liturgia, in alt'a comuna, ér mai catra séra vecernia, dupa imprejurári, in câte un'a, doue si chiar trei comune dupa olalta, predicand in tot locul cuventul lui Dumnedieu, si indemnand pre popor, la paz'a legii lui Dumnedieu, si la imbratisiarea culturai morale religiose; apoi cercetand si scólele nostre, si imbarbatand atât pe elevi, cât mai vertos pe parintii lor, — cari me insotiau in tot locul, — la imbratisiarea invetiatarii atât de necesarie in dilele nostre, pentru a putea tienea concurentia, in lupt'a de esistintia, cu celelalte natiuni impreuna locuitoare. De asemenea, in tot locul, am pus acestea tóte, si la inim'a preotilor, a invetiatorilor, si a functionarilor nostri, cá pre o conditiune indispensabila a esistintiei nostre.

Astfelu pot afirmá, Domnilor deputati, ceea ce dovedesc si actele din archival consistorial, ca visitatiunile mele canonice de pana acum'a, s'au estinsu preste 4/5 parti ale diecesei, mai remanendu inca numai 1/5 parte necercetata.

Preste acestea — cum seiti — Domnilor deputati, in tot anul am esmis câte 3—4 pastorale in diecesa, la serbatorile nasterii si ale invierii Domnului, apoi la anulu nou si alte ocațiuni, tóte acele pastorale tot in sensul celor de sus, precum se pot vedea érase in archival consistorial.

Cari, si ce rezultate vor fi produs pana acuma, si vor mai produce in viitoriu, tóte acestea si inca alte asemenea staruintie ale mele, pre cari nu le am amintit aici, vor sci mai bine diecesanii mei; ér eu sum liniscit in consciinti'a mea a fi facut tot ce mi-au permis modestele mele puteri, ér cu privire la visitatiunile canonice consciinti'a mea 'mi spune, ca am facut atât, cât n'a mai facut pana acuma, nici unul dintre fericitii mei antecesorii in archierie, de cand esista dieces'a. Dar afara de acést'a mai sum liniscit in consciinti'a mea si pentrucá facend eu o comparatiune intre starea diecesei din nainte cu 10 ani, si cea de acuma, — pre langa tóte greutátile si

neajunsele, — tot afu un progres inbucuratoriu in tóte privintiele.

Am aflat de bine a face acést'a comparatiune nu numai pentru linistirea mea, dar si pentru a Domniei Vóstre, Domnilor deputati, cáci precum se scie, tocmai si conscriptiunea poporului, cea mai din urma, efectuita din partea statului, ni a causat cele mai dureróse ingrigiri, cand s'a res-pandit — faim'a in tóte partile, cumcá poporul nostru din an in an, s'ar inputiená in mod inspaimentatoriu. Deci voind eu a me convinge cât mai bine despre adeverat'a stare a lucrului, si apoi a ne cugetá cu totii la delaturarea reului: la finea anului trecut 1884 am dispus nu o numerare noua de popor, care cu greu putea fi exacta; ci chiar pentru mai mare exactitate, am dispus a-se numerá in tóte parochiele nostre din diecesa, mai antaiu tóte casurile de nascere, dupa matriculele botezatorilor, apoi tóte casurile de mórte dupa matriculele mortilor din tot restimpul celor 10 ani trecuti, adeca: dela 1. Ianuarie 1875 pana la 31 Decemvre 1884, si apoi a face comparatiunea receruta, pentru a vedea adeverat'a stare a lucrului.

De asemenea am dispus a se mai conscrie si alte rezultate de interes pentru noi, si asia spre liniscirea nostra a tuturor am constatat in mod autentic, ca desi in 104 de parochii, cu adeverat sunt cu 3005 mai multe casuri de mórte, decât de nascere, si asia in acelea 104 parochii se arata un scadiament de 3005 suflete; dar apoi in celelalte 528 de parochii ale diecesei nostre in cari s'au nascut 235,618, si au morit 201,457 individi, se arata o crestere de 34,161 suflete. Deci si daca detragem scaderea de 3005 din crescamentul de 34,161, tot mai remane un sporiu de 31,156 suflete.

Afara de acést'a am mai constatat si alte progrese inbucuratoare, si anume:

a) ca, in cursul celor 10 ani s'au zidit 30 de biserici noue, si s'au reparat 140 dintre cele vechi.

b) ca, catra cele 503 scóle ce se aflau inainte, in cursul celor 10 ani s'au mai infintiat 113 scóle noue, asia ca pre cand inainte de 10 ani aveam numai 503 scóle, astadi avem 616, intre cari si un'a civila superióra, infintiata numai anul trecut in Pesc'a; apoi alte 18 scóle noue de fetitie conduse numai de invetiatoresce.

c) ca, in decursul celor 10 ani s'a sporit si numerul umblatorilor la scóla cu 6793 prunci de ambe sexele.

d) ca, in proportiunea inmultirii scólelor s'au sporit si lefile invetiatoresce, cu sum'a de 21,180fl. 50 cr. pre langa cari si unele pamenturi, si naturalie.

e) ca, in timpul mai nou s'au sporit si cherurile vocale bisericesci dela 2, cum erau mai nainte, la 37, cum sunt astadi, si in fine:

f) ca, si mai in bucuratoriu sporiu se arata in capitalele bisericesti, cãci pre cand inainte cu 10 ani tôte capitalele erau de 580,786 fl. 05 cr. astadi sunt de 800,004 fl. 98 cr, prin urmare aici se arata un sporiu de 247,218 fl. 93 cr. Afara de acestea s'au mai sporit si fondurile scolari cu 62,418 fl. 71 cr.

Acestea sunt rezultatele mai insemnate din cei 10 ani trecuti ai arhieriei mele, produse pre langa modestele puteri si pre langa ajutoriul de care am dispus.

Cãta parte din aceste rezultate se pôte atribui si nisuintielor mele, Vetii sci mai bine Domniele Vóstre, Domnilor deputati, cari cunósceti mai deaprópe, acele nisuintie ale mele, si cari cá reprezentanti ai clerului si poporului nostru, singuri sunteti competinti si chiamati a judecã si a Ve pronunçiã.

Ori cât de in bucuratóre s'ar paraa acelea, eu insumi recunosc a fi prea pucine fatia cu trecutul de 10 ani, ér mai ales fatia cu cerintiele timpului, si cu numeroasele nóstre necesitãti. Ba trebuie se marturisescu, ca s'ar fi putut face si mai mult, si chiar eu insumi puteam produce mai mult, daca a-si fi intimpinat aceasi spriginire, la toti membrii sínódelor, precum am intimpinat acés'a din partea celor mai multi; ér acés'a usior se putea ajunge, daca toti membrii sinodali tie-neau contu de greutatea responderii, ce cade pre unul fiecarele, si pre toti la olalta.

Se nu ni se iea in nume de reu acés'a reflexiune parintésca si sincera, cãci traím timpuri grele, cand trebuie se cautãm cu tóta seriozitatea de trebile nóstre. Avem inca fôrte multe de indreptat, avem inca fôrte multe neajunse de delaturat, avem dar inca fôrte mult de lucrat, si nu scím inca ce timpuri mai potu veni; deci datori suntem a intrebuintiã cât mai bine timpul de facia, si a folosi cât mai intieptiesce terenul cel manos bisericesc, ca se producem rezultate demne de noi, si de biseric'a nóstra. Resultate, cari se recompenseze cu prisosintia spesele recerute de viétia nóstra constitutionalã.

Daca admitem, precum trebuie se admitem, ca biseric'a nóstra este bisericã nationalã, atunci trebuie se admitem si cealalta consecintia logicã, cumca ceea ce lucrãm si facem pentru bisericã, lucrãm si facem totodata si pentru natiunea nóstra, care e nedespartita de biseric'a nóstra. Deci cine este fiu adeverat al bisericeii si natiunei nóstre, acel'a se vina se lucre cu noi alaturea pre terenul cel manos al bisericeii nóstre nationale, care din darul lui Dumnedieu se bucura de cele mai frumoase drepturi; ér incãt cineva n'ar putea lucrã impreuna cu noi, cel putien se nu ne impedece, si se nu fie contra nóstra, ca asia in timpul ce ni-l va fi mai rezervat Dumnedieu in

viétia, se ni implinim unul fiecarele, si toti la olalta datori'a de fi buni si credintiosi ai s. mãiceii nóstre bisericeii, scutul si adapolul nostru in tôte timpurile.

Cand invit pre toti parintesse, si deosebi pre Domniele Vóstre, Domnilor deputati, la conlucrare pe terenul bisericesc, totodata doresc a Vi amintí, ca nu numai caus'a carei'a servim cu totii, dar si organizatiunea bisericeii nóstre, pretinde imperios dela noi, cea mai buna contielegere si armonia, adaogend ca acés'a din partemi nu va lipsi nici pe viitoriu, precum n'a lipsit nici in trecut, sciind bine ca numai asia vom indepliní inca multele si grelele probleme, la cari ne am angajat cu totii, cand am primit chiamarea ce avem.

Deci rugandu-ve se primiti nu numai acele espuneri, dar si aceste sfaturi parintesci, cu aceasi bunavointia, cu care Vi le-am impartesit eu, apoi in fine rugand si pre Dumnedieu se ne spriginésca si mai incolo tot mai mult in nisuintiele nóstre, si se ni reserve tutaror inca mult timp de conlucrare la olalta, dechiar sesiunea ordinãria a sinodului nostru eparchial, pentru anul 1885 de deschisa."

Cuventulu presidialu de deschidere, a fost primitu cu unu entusiasmu ce raru s'a vedintu in viétia nóstra bisericeesca si intre urãri de „se traiésca Pré Santi'a Sa“ din partea deputatiloru sinodali.

Deputatulu Vincentiu Babesiu luand cuventulu constatã, ca cuventarea presidialã de deschiderea sinodului este unu actu istoricu de cea mai mare importantia. Elu contine date, si enumerã fapte de celu mai mare interesu si de cea mai mare valóre intru desvoltarea nóstra bisericeesca si nationalã, fapte, pre cari cei chiamati, cari au fost martori oculari la tôte aceste fapte, vor trebui se le apretieze cu demnitatea, ce o reclama importantia si valórea lor. Si-reserva deci dreptulu a veni dupã constituirea sinodului cu propunere specialã asupra acestui actu de atãta valóre.

Deputatulu Dr. Nicolau Oncu, luandu cuventulu dupã deputatulu Babesiu si-permite a-se adresã catra sinodu cu urmatórele:

„Inalt Pré Santite Domnule Episcopu, domniloru deputati! Traím in nesce timpuri fôrte grele, cand multe sunt pedecile, ce intimpinãmu in desvoltarea nóstra, si multe sunt greutãtiele, cu cari avem a ne luptã in tôte agendele nóstre, — intr'unu timpu, cand, vedem, ca chiar si in publiculu nostru prin ómeni de ai nostri se respandescu faime in contra buneloru intentiuni si valoróseloru lucrãri ale Pré Santiei Sale, faime, cari, marturisescu, au produsu in inimile fiecarui romanu bine semtitoriu durere si indignatiune.

De aceea permiteti-mi dloru deputati, in momentul primei impressiuni a dá expresiune in câte-va cuvinte bucuriei universale, produse in noi prin cuventulu de deschidere, prin acestu actu, ce face epoca in viétia nòstra bisericesca si nationala.

Acestu discursu contine istoria pàrtii celei mai frumòse si mai bogate in fapte a romaniloru din dieces'a Aradului. Elu constata, ca in fruntea acestei diecese prevedinti'a divina a depusu destinele bisericeii si poporului romanescu in manile barbatului doririloru, care condusu de o inima adevèratu romanésca si ajutatu de cunoscùtalu seu tactu si de intieptiunea sa de viétia a lucratu, si lucra neobositu opere neperitòrie pentru inaintarea bisericeii si a neamului romanesc.

Ce sunt, dloru deputati, operele enumerate? Nimicu alt'a decât tót atâtea institutiuni de cultura si lumina romanésca, prin cari se constata de nou ca un'a si nedespartita este natiunea romanésca si biserica ei,— institutiuni, prin cari se assigura esistinti'a si viitoriulu natiiei romanesci. Sunt abia 10 ani, de cand asia dicend nu aveamu decât nesce ruine, si astadi cu ajutoriulu lui Ddieu si in urm'a activitãtii neobosite a Arhierelui nostru avemu palate, din cari se revèrsa lumina, morala si putere de viétia asupra unui numeru de apròpe 600,000 de romani.

Scimu cu totii, in ce stare erau inainte cu diece ani singurele institute de cultura romanésca din aceste pãrti: preparandi'a si teologi'a de aici. Vedemu apoi astadi, ce desvoltare au luat, si potemu usioru combiná, ce potu produce ele pentru viitoriu.

Intr'o stare neglesa erá acum diece ani preparandi'a nòstra, amenintiata de a fi inchisa, in timpu ce astadi este pusa intr'o stare, carea corespunde pre deplinu recerintieloru moderne ale invetiamentulu, ér alumneulu diecesanu, care adapostesce, si cresce in fiecare anu preste 80 de teneri fara medilòce de sustienere s'a facutu cá prin minune prin man'a cea neobosita a Arhierelui nostru. Intr'o stare dóra si mai neglesa erá institutul teologicu, dar acésta mana puternica l'a ridicatu, si inzestratu cu puterile didactice necesarie, cá se corespunda pre deplinu trebuintieloru bisericeii si poporului.

Ca se fiu scurtu, voiu mai amintí numai o singura fapta din cele multe enumerate in acestu discursu epocalu. Voiu dice, ca Parintele celu bunu in iubirea sa cea mare facia de fii sei indata la inceputu, cand a luat in manile sale toiagulu Archipastoriei, prin crearea fondului preotiescu a pusu basa sigura la ameliorarea sòrtei preotimei nòstre. Mii de veduve si orfani, si preotimea din acésta diecesa in veci voru binecuvèntá pre acel'a, care a creatu acésta frumòsa institutiune.

Dupa acestea, cu consentimetulu dloru deputati, ve rogu Pré Santite Domnule Episcopu, cá se pasiti inainte pre calea, pre carea ati mersu in acesti diece ani manosi, se suportati facli'a luminii neamului romanescu din aceste pãrti, precum ati portat'o pana aci; ér pre Celu Atotputernicu lu-rogamu cu totii, cá se Ve lungésca firulu vietii, se puteti lucrá multi ani la inaintarea bisericeii si neamului romanescu."

Urári entusiaste de „se traiésca Pré Santi'a Sa“ insocira discursulu dlui Dr. Oncu.

Dupa acést'a deputatii sinodali se impartu conform regulamentulu in 4 sectiuni pentru verificare. Cu ce siedinti'a se incheia.

La deschiderea sinòdeloru eparchiali.

Astadi se deschidu sinòdele eparchiali din provinci'a metropolitana.

Representantii clerulu si poporulu din cele trei eparchii se aduna astadi in a siésea sesiune a sinòdeloru eparchiali spre a eserciá aici drepturile, pre cari le da legea clerulu si poporulu in mersula afaceriloru administrative ale eparchiei.

Nu sunt multi cei cincisprediece ani, de cand ne intrunimu in sinòde eparchiale, sunt inse credemu de ajuns, pentrucá se potem dice barem in parte, ca am trecut prestegreutãtile inceputulu. Nu mai venimu astadi, precum de siguru am fost la inceputu, intre necazurile si greutãtile inceputulu; ci venimu avendu inaintea nòstra esperientiele trecutulu.

In urmare, este pré naturalu, ca sesiunea sinodala, carea se deschide astadi, va fi, si va trebui se fia mai productiva, si mai bogata in solutiuni bune pentru inaintarea afaceriloru nòstre bisericesci si scolarie.

Afacerile nòstre in biserica si in scòla se sporescu pre ficcre di, ér acestu sporiu reclama totu mai multa activitate, mai multa precautiune, pentrucá tóte sè se faca cât mai bine, pentruca de tóte este mare si multa trebuintia.

In biserica nu sunt cause mici, cause neinsemnate, pentruca tóte câte se tractéza, si se decidu, stau in cea mai strensa legatura cu sentiulu de pietate alu credintiosiloru; ér acestu sentiu este bas'a si fundamentulu, pre carele susta edificiulu bisericeii, cá institutiune morala.

Acestu sentiu este factorulu, pre carele avemu se-lu tienemu inaintea ochiloru in tóte causele, cari privescu biserica, scòl'a si fundatiunile; ér purcediendu pre bas'a lui, nu mai incupe nici cea mai mica indoiéla, tóte causele vor obtiené o buna solutiune.

De asta data ne intrunimu in sinodu pre bas'a unei increderi, depuse de nou in cei chiamati de clerulu si poporulu suveranu de a lucrá in

numele si din incredintiarea lui. Regretămú pré multu, ca de asta data nu vomu vedé între a-cesti'a pre unii barbati, cari au desvoltatu multa activitate in sinódele trecute. Nu este bine, credemu noi, ca s'a intemplantu astfeliu, pentrucu continuitatea in mersulu afaceriloru eparchiei este de mare valóre la orice solutiune. Ómenii cu cunosciati'a trecutului sunt totdeun'a mai indemánateci in ale presentelui, si mai destoinici in ale viitorului. De aceea de regula este bine, si se face mai cu succesu si mai cu inlesnire binele prin adunári si corporatiuni, in cari se imbina in lucru zelulu omului teneru cu esperienti'a si precautiunea omului, ce posede acésta esperientia.

La noi in eparchia, afara de casulu amintitu mai sus nu s'au intemplantu mari schimbári in sirurile deputatiloru sinodali. Marea maioritate a deputatiloru sunt realesi, sunt putieni, cari facu parte din sinodu pentru prim'a data.

Nu incupe deci nici cea mai mica indoiéla, sinodulu, ce se deschide astadi fiendu din trecutu in cunosciati'a causeroru, va lucrá cu inlesnire si cu succesu totu aceea, ce se va supune delibérării sale.

Totu aci ne semtimu detori a mai amentí, ca alegerile deputatiloru sinodali au decursu in buna ordine, afara de doue cercuri, in cari precum ni-se spune nu la actulu alegerii, ci la scrutiuiulu deputatiloru mireni s'ar fi intemplantu abusuri. Suntem inse convinsi, ca sinodulu la verificare va fi cu deosebita atentiune asupra aceloru doue cercuri, si va luá dispusetiunile necesarie, cá pre viitoriu se nu se mai intemple astfeliu de lucruri, cari nu edifica, ci instreinéza pre credintiosi dela viéti'a constitutionalá.

Trecendu la agendele, de cari se va ocupá sinodulu in sessiunea actualá in prim'a linia amintimu control'a mersului afaceriloru diecesane, si respective esaminarea repórteloru senatoloru consistoriale din anulu trecutu. In punctulu a-cest'a positiunea sinodului este usióra. Acésta controla o esercéza acum sinódele de multu, ér deprinderea este maiestru celu mai bunu si in ale administratiunei bisericesci, tocma cá si in alte afaceri.

Mai grele potu se fia alte agende, si anume:

Anulu acest'a se presenta sinodului eparchialu pentru deliberare competentá protestele substernute contra noiei arondári a protopresviteratelor. Lucrulu sinodului s'a usiuratu multu si in acésta privintia prin impregiurarea, ca a-cesse proteste conform unui conclusu, luat in sinodulu eparchialu din anulu trecutu se presenta pre langa unu votu, si respective o opiniune a consistoriului formulata in siedintia plenaria dupa multa desbatere si precumpanire.

Idei'a fundamentalá, de carea a fost con-

dusu sinodulu intru formularea opiniunei sale cu privire la protestele, de cari vorbimu, a fost: necesitátele administratiunei bisericesci, precum si idei'a de a-se face, incát este cu putintia, comuneloru, unu feliu de inlesnire in agendele loru cu corporatiunile din protopresviteratu.

Standu lucrulu astfeliu sinodulu si-póte pronuciá verdictulu seu in deplina cunosciatia de causa, si va poté dá acestoru proteste o buna solutiune.

Mai multa chibzuiéla si precumpanire cere caus'a scolara. Multe s'au facutu in timpulu din urma pentru promovarea iuvetiamentului la noi in eparchia. Trebuintiele sunt inse mai multe, si trebue se misicámú tóte petrile, cá astadi, cand totulu baséza pe scóla, se mergemu cât se poté mai repede, si se dámú scólei nóstre o desvoltare cât se poté mai mare.

Am vediutu dilele trecute, ca ómenii nostri in ale scólei ascépta, ca tóte se faca de sus, dela eparchia si prin sinodulu eparchialu.

Ei bine, se ne lamurimu in acésta privintia! Este fórté adeveratu, ca sinodulu poté face multu, si precum scim a si facutu si pana acum ceea-ce a potutu, între impregiurárele, in cari s'a aflatu, si cu medilócele, de cari a dispusu.

Doue lucruri se ceru cu deosebire, pentrucá scóla se póta inaintá: invetiatori buni si medilóce, prin cari pre acesti ómeni se-i putem pune in positiunea de a satisface sublimei loru chiamári.

Sinodulu eparchialu nu poté scóte din pamentu pre acesti doi factori, are inse o rola mare de a inlesni prepararea si cascigarea loru.

Invetiatori buni avemu si acum multi, dar nu avemu inca numerulu necesariu. Sunt la noi in eparchia mai cu seama in comunele serace statiuni, cari nu sunt deplinite prin ómeni la inaltimea chiamárii, si nu sunt, pentrucu nu i-am potutu cresce din motivulu, ca carier'a invetiatorésca la noi inca n'am ajunsu, cá se-o putem ridicá la inaltimea si nivoulu, ce-i compete in societatea omenésca. Chiar acésta impregiurare a facutu, ca ici colo s'au strecuratu apoi, si au potutu intrá in statulu invetiatorescu ómeni, cari n'au venitu aici din vocatiune, ci póteca manati de unele si altele impregiurári, cari dupa natur'a loru nu potu contribuí la ridicarea invetiamentului.

Acestei impregiurári. si respective lipse, i-vomu poté ajutá numai prin aceea, daca scólele nóstre din centru: preparandi'a si teologi'a le vomu ingradí mai bine, decát ce am potutu face pana acum, cu scóle pregatitóre, ér in acésta privintia are a luá lucrulu in mana sinodulu eparchialu.

A face apoi ca invetiatoriulu bunu se fia bine retribuitu inca poté ajutá multu sinodulu, daca ua ingrijí, cá sè-se administrezé cât mai bine averile comuneloru bisericesci, si anume

daca va ingrijí, cá unele defecte, observate in acésta privintia in anii din urma sè-se indrepteze cât mai in graba.

Este adevératu, cá suntem o biserică si unu poporu seracu. Cele ce s'au efeptuitu in timpulu din urma aici in centru inse sunt o dovéda mai multu, ca clerulu si poporulu nostru sacrifica atunci, cand vede, ca denariulu seu se intrebuintéza in modu productivu, de ómenii, caror'a li-lu incredintéza.

Precum ne-a ajutatú Ddiéu, se facemu frumóse lucruri pentru scóla atât aici in centru, cât ai in multe comune din eparchia intr'unu timpu scurtu: tocma asia sperámu, ca ne va ajutá Ddiéu se facemu, cá si in cea mai din urma si mai seraca comuna se avemu scóla buna, si invetiatoriu demnu de numele si chiamarea sa.

Ca o cestiune de organizare se mai presenta sínódeloru eparchiale din anulu curentu o cerere a comitetulu protopresviteralu din Lugosiu — de a-se precisá prin unu regulamentu specialu competentia si cerculu de activitate alu corporatiuniloru protopresviterale, si in specialu cerculu de activitate alu comitetulu protopresviteralu, si a-se instituí acestu comitetu in afacerile scolastica si economice cá unu organu intermediatoriu (unu foru de a dóu'a instantia) intre comun'a parochiala si consistoriu.

Numitulu comitetu a substernutu in anulu 1880 sinodulu eparchialu din Caransebesiu unu memorialu in acésta directiune. Acestu memorialu in acésta directiune. Acestu memorialu sinodulu din Caransebesiu in considerarea, ca spre a-se poté face regulamentulu cerutu este necesitate de a-se interpretá statutulu organicu, a substernutu caus'a congresulu nationalu-bisericescu, — carele prin conclusulu luatú sub nruiu protocolaru 196 din 1881 a recomandatú numitulu memorialu consistorialulu metropolitanu spre studiare cu aceea:

„ca ascultandu si pre eparchii se constate: daca este semtita lips'a de organe intermediatorie in afaceri scolastice si economice intre comun'a parochiala si intre consistoriu, si daca aceea lipse eventualminte s'ar poté satisfacé prin indigitat'a interpretatiune a statutulu organicu?

Precum ni-se spune consistoriulu eparchialu aradanu in siedinti'a sa plenaria, tienuta la 28 Martiu a. c. s'a si pronunciatu in meritulu causei, dar constatandu, ca cererea cuprinsa in memorialulu, substernutu de comitetulu protopresviteralu din Lugosiu, este in contrarietate cu dispositiunile statutulu organicu, mai departe constatandu, ca instituirea comitetulu si epitropiei protopresviterale, cá foruri de a dóu'a instantia in afaceri scolastice si economice — ar ingreuiá

numai administratiunea scólei si averei bisericesci: astfelu nu afla nici decât necesitatea de a-se satisfacé cererii, cuprinse in numitulu memorialu.

Acest'a este votulu consistoriulu, pre langa care se substerne caus'a sinodulu eparchialu aradanu.

Nu voimu a preocupá pre nimenea. Stimámu fórté multu vederile fiecarui omu. Ni-se pare inse, ca voindu a face in administratiunea bisericésca atâtea inoiri, prin care se ingreuiéza aparatulu administrativu, — ne creámu insine pedeci in cestiuni, pre cari detori suntem a-le promová si a-le ferí de ori ce pedeca.

Am poté amintí aici casuri analóge. Nu ne place inse a provocá animositati. Ne marginimu a-ne esprimá convingerea, ca sínódele eparchiali tienendu inaintea ochiloru dispusetiunile legii organice si necesitatiile administratiunei voru dá si acestei cestiuni o buna solutiune.

Concursu.

Pentru ocuparea postulu de capelanu pre langa parochulu Ioan Popoviciu din Merulu, protteratulu Caransebesiulu se escrie concursu cu terminu de 30 de zile sototite dela 1-a publicare.

Emolumintele sunt: $\frac{1}{3}$ parte din venitulú stolaru si din biru care facu aprosimative 106 fl. la anu si 16 jugere din sesia parochiala.

Voitorii de a ocupá acestu postu, aa se trimita pentru comitetulu parochialu din Merulu, petitiile instruate conform reg. pentru parochii de a III-a elasa, la adresa prea onor. d. protteru Nicolae Andreeviciu in Caransebesiu pana la terminulu aretatú; éra conform § 18 din regulamentu cu scirea lui a-se presentá in comuna.

Merulu, in 11. Martiu 1885.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu Domnulu protopopu tractualu.

Conform decisiunei Ven. Consistoriu aradanu din 5 Fauru a. c. Nr. 613, se escrie concursu pentru statiunea vacanta de invetiátóre din comun'a Paulisiu, protopres, Totovaradie cu terminu de alegere pe Duminec'a din 7 Aprilie st. v. a. c.

Emolumintele suntú:

- 1) In bani gat'a 200 fl.
- 2) 8 orgii de lemne din care se incaldiesce si scól'a.
- 3) Pentru scripturistica 5 fl.
- 4) Pentru conferintia 10 fl.
- 5) Pentru curatoritu 12 fl.
- 6) Se ascépta segregarea islazulu cât mai curendu, cand pe partea invetiátoresei se va capetá 14 jugere de pamentu si
- 7) Cuartiru cu gradina.

Doritórele de a ocupá acestu postu suntú avisate a-si adresá recursele Comitetulu parochialu, si ale trimite Rev. Domnu Vasiliu Belesiu protopresviteru si inspectoru scol. in Totvárad. pr. Soborsin. Paulisiu la 3 Martiu 1885.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu: Vasiliu Belesiu, protop.